

2020 | צילום: דובר צה"ל

רמת האוּלן | צילום: נתלי תמיר

רוח

רוחו הייחודית של צבא ההגנה לישראל

"גילויים אלה ראשיתם ברוח וסופם ברוח, התעלותם של לוחמינו לא בזכות הברזל באה אלא בזכות התודעה של שליחות עליונה של הכרה בצדקת עניינינו, של אהבה עמוקה למוולדת ושל הכרת התפקיד הקשה שהוטל עליהם - להבטיח קיום האומה במוולדתה, לקיים ואפילו יהיה זה במחיר חייהם.

זכותו של עם ישראל לחיות חייו במדינתו - חופשי, עצמאי, בשלום ובשלווה. צבא זה שעמדה לי הזכות לעמוד בראשו בעת המלחמה הזאת, מהעם בא ואל העם חוזר. עם המתעלה בשעת דחק, אשר יכול לכל אויב, בזכות רמתו המוסרית, הרוחנית והנפשית בעת מבחן..."

שבילי
עצמאות

1967

שמורת הוד הכרמל | צילום: דובר צה"ל

דווקא בסיום המלחמה החליטה האוניברסיטה העברית להעניק את התואר לרמטכ"ל, לא באופן אישי אלא בתור מייצגו של הצבא, כהכרה ביתרונו הרוחני והמוסרי של צה"ל דווקא בלחימה עצמה, קשה ככל שתהיה.

"מי שלא ראה אנשי צוותו של טנק הממשיכים בתקיפת הסתערות כאשר מפקדם הרוג ורכבם פגוע קשה, חבלנים שסיכנו חייהם למלט חברם הפצוע בשדה מוקשים, מי שלא ראה את הדאגה ותזזית המאמץ שמגלה חיל האוויר כולו כדי לחלץ טייס שצנח בשטח אויב - אינו יודע מסירות של חבר לחבר מהי."

הרוח הישראלית, רוחו של צבא ההגנה לישראל היא זו שעומדת לנו בכל משימה, מורכבת כקלה - על הרוח הזאת אחראים לא רק המפקדים אלא החיילים אשר עומדים במשימה תמיד ועל הצד הטוב ביותר. סוד כוחנו איננו בסוג הנשק, יהיה אשר יהיה, אלא בזכות התושייה, התבונה, הנכונות, כושר האלתור, הדאגה לחייל ובעיקר ההליכה קדימה של המפקדים לפני פקודיהם. אלו הדברים אשר צה"ל כל כך גאה בהם, אלו הדברים אשר מייחדים את צה"ל מכל צבא אחר בעולם. **אין אלו עניינים של טכניקה או של חומר אלא הבנה והכרה עמוקה של שורשי זהותנו, שורשים המתארכים מימיו של המצביא היהודי הראשון יהושוע בן־נון ועד ללוחמי המחתרות וחיילי צה"ל ומפקדיו שלחמו לאורך כל מערכות ישראל.**

28 ביוני 1967. הימים ימי ראשית הקיץ, ראשית עידן הגאווה והתמימות שלאחר ניצחון מלחמת ששת הימים. האומה כולה נישאת על גלי תהילה שמגיעים לכל קצוות תבל. להרף עין היסטורי, שעתיד להתפרס על פני שש שנים וקצת (עד מלחמת יום הכיפורים), ישראל נדמית בעיני עצמה ובעיני העולם כבלתי מנוצחת. בערבו של אותו יום, על פסגת הר הצופים, מתכנסים ראשי המדינה ונכבדיה לרהל טקס הענקת תוארי דוקטור של האוניברסיטה העברית.

עיני כולם נישאות אל עבר רמטכ"ל צבא ההגנה לישראל, רב־אלוף יצחק רבין. מי שפיקד על המערכה הצבאית המופלאה והוביל את צה"ל לניצחון חסר תקדים.

תוך סיכון אמיתי להיחשפות ולהידבקות. "צבא זה מהעם בא ואל העם חוזר" - אנשי המילואים שלא ראו את משפחותיהם כבר למעלה מארבעה שבועות, לובשי מדים המבינים כי בבתי האבות ובמקבצי הדיור נמצאים בוני הארץ ועתה זו משמרתם להגן עליהם.

"עם המתעלה בשעת דחק" - תקופתנו היא שעת דחק עולמית. "אשר יכול לכל אויב" - הם אם הוא נהיף בלתי נראה. "בזכות רמתו המוסרית הרוחנית והנפשית בעת מבחן" - לכל בית, לכל אזרח ללא הבדלי דת, תפיסות, פוליטיקה או שסעים.

אשרינו כעם שזכינו לפיקוד עורף שכזה ולצה"ל שכזה.

קטע זה הוקרא על ידי רא"ל יצחק רבין עת קיבל תואר ד"ר לשם כבוד בסיום מלחמת ששת הימים עת נאם בהר הצופים באמפיטיאטרון הסמוך למחנה עופרית - מפקדת מחוז ירושלים והמרכז. **בימים אלה שבהם העורף הוא הזירה ראשית במלחמה בנהיף קורונה, מילים אלו מקבלות משנה תוקף, בעבורי באופן אישי ובעבור אנשי פיקוד העורף בכלל.**

"התודעה של השליחות העליונה המוטלת עלינו" - לסייע למוסדות המדינה, לרשויות המקומיות ולתושבי ישראל הנזקקים. "אהבה עמוקה למולדת והכרת התפקיד הקשה שהוטל עליהם - ואפילו זה יהיה במחיר חייהם" - אנשי פקע"ר לוחמים בחזית העורף, פוגשים אזרחים ומגיעים למפתני הבתים, מחטאים מתחמים שבהם התגלו חולים, ושומרים על רווחתם של חולים במלונות הקורונה

עושים
עצמות

רב־נגד
ערן שוסטר

מפקד צוות
ביה"ס לפיקוד לנגדים

לפני שנתיים וחצי הוקם במכללות הצבאיות בית הספר לפיקוד לנגדים. זמן קצר לאחר פתיחת בית הספר פורסם "זרקור הנגד" ובו הודגש כי אחת הדרישות מהנגד היא ערך הדוגמה האישית: **"הנגד הוא מפקד. הוא מודל לחיקוי בכל הקשור להתנהגות ערכית ומכבדת במהלך העשייה. הוא מחויב לטפל בפרט, לאכוף פקודות ונהלים, לשמש דוגמה אישית, לחתור למצוינות, לדווח על אירועים חריגים ולייצא את המערכת מול החיילים. הנגד יכול לפקד ברמות שונות: פיקוד לצורך משימה מוגדרת; פיקוד באופן ישיר על קבוצה קטנה של פקודים או על מסגרת שלמה".**

כלל המשימות היומיות שממלא הנגד המפקד מול פקודיו מחייבות אותו לשמש דוגמה אישית, לנהוג על פי הנדרש ממנו, ולקיים את מה שהוא דורש מזולתו, מתוך הכרה ביכולתו ובאחריותו, בצבא ומחוצה לו, להיות דוגמה ומופת ולממש את מנהיגותו.

הערך המיוחד יותר מכול את מפקדי צה"ל בין אם מדובר בקצין, נגד או מש"ק הוא הדוגמה האישית. ההליכה בראש מסמלת בעיניי את הדוגמה האישית של המפקד כלפי פקודיו; הליכה בראש יוצרת צידוק מוסרי לשליחת החיילים למשימה מכל סוג - הן משימה שיש בה סיכון לחיי אדם והן משימה שגרתית. במקום שיש פחד גדול, ההליכה בראש נוסכת ביטחון. ההליכה בראש היא לא רק עניין האוהרפי, היא בראש ובראשונה עניין ערכי, והיא ביטוי לכך שהמפקד מזוהה עם המשימה באופן מוחלט. הליכת המפקד בראש הכוח היא תכונה מיוחדת של עם ישראל לדורותיו. במעשה זה ממחיש המפקד את השליחות, את ההקרבה ואת הדוגמה האישית שלו כלפי פקודיו. טבעי הוא שההולך בראש הלוחמים בשעת המבחן הקשה בשדה הקרב, יהיה המוביל והמתווה את הדרך - המפקד הישראלי, בין אם הוא קצין או נגד.

עצמאות - סיפור של אי שקט

תחילת שנות ה-90, ערבות בלארוס, בוקר קודר ומשפחה קטנה העומדת להקריב את עברה על מזבח חלום העצמאות. "תביטו מסביב" אומר אבא לאימא ולי, "הכול הולך להשתנות. סביר להניח שלא יהיה כלום, אבל לכם הילדים, יהיה הכול". היום, כעבור כל כך הרבה שנים, בתשובה לניסיונותי להתחקות אחר חלום העצמאות של משפחתי, אני נוהג להיזכר ב"קול הפנימי" של זרות ואי־נחת, אשר היה עטוף בשלל השיקולים הפרגמטיים והרבה מאוד פחד מפני הלא נודע.

ובכן, העצמאות היא לפני הכול עניין פנימי של זרות ואי־שקט, מעין דלת סתרים למבוכ של בירור עצמי ושינוי סדרי המציאות.

עצמאות, אם כן, היא מנהגון הבחירה החופשית אשר נועד לטייב את איכות החיים בערפילי המציאות היום יומית. "ליבו משוטט..." מפרש הרמב"ם את אברהם בפרשת לך לך, "השקט הוא רפש, הפקר דם ונפש" מלמד זאב ז'בוטינסקי, "בזכות המבוכה..." פונה ברל כצנלסון אל הצבר העברי בניסיון לנטוע בו את הן העצמאות. **עצמאות מדינת ישראל, מנהיגות קרבית וקבלת החלטות במציאות של חיכוך כרוכה אפוא במפקדים עצמאים המגרשים את השקט וליבם משוטט להאיר פינות אפלות. אש התמיד הפנימית של חיפוש אחר חוסר נחת היא החיסון בפני הפתעת השעבוד לאמצעי לחימה, לרעיון מבצעי או לפקודה יבשה של רמה ממונה.** כמאמר הראי"ה קוק אשר כיוון לשחרור של התרבות היהודית מהוליה לעצמאות: "מי שאין נפשו משוטטת במרחבים, מי שאינו דורש את אור האמת והטוב בכל לבבו, אינו סובל הריסות רוחניות, אבל אין לו גם בניינים עצמאיים. הוא חוסה בצילם של הבניינים הטבעיים, כמו השפנים שהסלעים מחסה להם. אבל אדם, מי שנשמת אדם בקרבו, נשמתו לא תוכל לחסות כי אם בבניינים שהוא בונה בעולמו הרוחני."

"רוח הלחימה של החיילים הישראלים הינה פרוו של עץ,
אשר שורשיו נעוצים ויונקים מהתשתית ומהרבדים השונים של התחדשות
ישראל הנמשכת זה למעלה ממאה שנה"

שבילי
עצמאות
1968

רב־אלוף משה דיין

מתוך "רוח הלוחמים"

עושים עצמאות

רב־סרן (במיל')
אור פז עברי

סמג"ד 8112

"התפיסה הצבאית השגרתית הורסת שהקרב הוא צירוף של אש ותנועה. אולם האמת היא שהקרב הוא צירוף של אש, תנועה והכרה. האש והתנועה הן ביטוי לכושר הטכני ולעוצמה הטכנולוגית. ההכרה כלומר תודעת האדם והמוטיבציה הרוחנית, הן ביטוי לתוכן שמאחורי העוצמה..."

אי אפשר לזלזל בברזל אבל האדם ורוחו הם המכריעים בסופו של דבר את הכף."

גאל אלון, מפקד הפלמ"ח

תקופה זו שבה אנו מצויים על פני לוח השנה בין מועדי הזיכרון והעצמאות מזמנת לנו אפשרות מרתקת להכיר מעט יותר את הדורות שקדמו לנו, את פועלם ואת המורשת שלהם. אותם הדורות אשר בתורם ובמשמרתם שירתו והגנו עלינו, "ובזכותם הגענו עד הלום".

אם יש מאפיין בולט במורשת כוח המגן העברי מראשיתו ועד לצה"ל של העת הזאת שבה אנו משרתים, זה אותו "סוד" שגילה גאל אלון: אנחנו בעלי "הכרה כלומר תודעה ומוטיבציה", ולא רק בעלי אמצעים משוכללים ומתקדמים. כאז כן היום זהו עודנו היסוד לבניין הכוח שלנו ואף להפעלתו.

אך האם כיום איננו עומדים מעט נבוכים אל מול אחריותנו זו? הייתכן שקצת התרחקנו מאותם מושגים מופשטים כמו הכרה, מוטיבציה וכיוצא באלו?

לעיתים נדמה שבעבר היה קל יותר "לדבר ציונות", ואילו כיום אנחנו בעידן אחר, ביקורתי יותר וציני... אך לא כך הוא. ערכים ורוח היו המפתח אז והם כאלו גם כיום, וזו הייתה ועודנה משימה קשה ומורכבת בעבור המפקד להנחילם. אך זוהי גם אחריותו - למצוא את מילותיו ואת דרכו לעשות זאת. והוא עושה זאת!

כבעבר כן היום, קודם כול באמצעות מי שהוא והדוגמה שהוא משמש, ועל ידי כך ניתן גם בדורנו ובתורנו המענה לקריאה של חיים גורי:

"דור לדור מוסר את הרובה, כמו את המקל במרוץ שליחים. דור לדור מעביר את הזיכרון באומה שסועת מחלוקת. כבן דור תש"ח ההולך ונאסף אני חש בחובתי לומר לכם - כעת הגיע תורכם, כירשיים וכממשיכים, כאחראים להורל המולדת ולצלם פניה. הדורות אינם מתמעטים חס וחלילה. אינכם נופלים מאיתנו. כעת תורכם."
אכן, עכשיו תורנו, זו המשמרת שלנו ולא נכזיב.

נדמה שמגפת הקורונה נותנת פרשנות מחודשת למושג צה"ל כצבא העם - צבא שבו ישנה חובת גיוס לכולם, צבא שבראשית דרכו הוקם לא רק למשימת ההגנה על ביטחון ישראל, אלא גם למשימות חברתיות-חינוכיות והיה שותף מרכזי בתהליך בניין האומה.

בימים אלו של התפשטות נגיף קורונה בא לידי ביטוי צבא העם במלוא עוצמתו - הצבא שמוכן ומזומן לכל משימה לאומית, כולל משימות שאינן דורשת יכולות קרביות. צה"ל כצבאו של העם הוא ההוף שיכול, יודע ומאומן להוביל מערכה מורכבת, בתנאי איזודאות, בעלת משמעויות לוגיסטיות כבדות, עם נוכחות של גופים רבים בשטח, ופריסה של כוחות רבים שערוכים לכל קריאה בין אם בהגנה בהגנות או במרכז בני ברק.

צבא העם - הצבא שערך לסייע לעם בכל אתגר; הצבא שמדגיש את הערבות ההדדית ואת ערכי היסוד של צה"ל גם מול נגיף קורונה; הגנת המדינה, אזרחיה ותושביה; אהבת המולדת ונאמנות למדינה וכבוד האדם.

כי כשהבסיס הערכי איתן וברור, האימונים ותוכניות המגרה שהכינו כוחותינו מבעוד מועד ניתנים, יחסית בקלות, לשינוי משימה - פריסה בשטחי כינוס הופכת להקמת מרכז לוגיסטי בפאתי בני ברק; תנועה בשטח בנוי מיועדת בימים אלו לחלוקת מזון וציוד בין בתי תושבים; מיצוי מידע מבצעי ומודיעיני הופך למיצוי מידע על התפשטות הנגיף; ויכולות טכנולוגיות שהיו בשלבי פיתוח שונים מהיעות לידי מבצוע במהירות הבזק.

מגפת הקורונה כנראה לא תיכתב בספר המלחמות של מדינת ישראל וכחיילי צה"ל כנראה שלא נענוד אות מערכה בהגן הלחימה בנגיף, אך ללא ספק, כל אחד ואחת מאיתנו יזכור איפה הוא היה ואיך הוא תרם להתמודדות עם המגפה - הן כאזרח במדינת ישראל והן כחייל בצבא ההגנה לישראל ובהתחייסותו למאבק.

בשנת 1957 הגיע דוד בן גוריון לטקס האזרוח של היאחזות נח"ל בדרום הערבה שנקראה "עין רדיאן". הוא סייר במקום והתרשם עמוקות מהרוח האופטימית ומהיכולות של קבוצת הצעירים שהקימו את נקודת היישוב המרוחקת והמבודדת. ראשית, הוא המליץ להם לשנות את שם המקום לשם מן המקורות. הם קיבלו את הצעתו ומאז שם המקום הוא קיבוץ יוטבתה. אחר כך בזמן הטקס הוא נקרא לשאת דברים ונשא נאום בן שלוש מילים בלבד: **"תעזו. תתמידו. תצליחו."** כך אמר וירד מהבמה.

נאום זה הוא בעיניי הסיפור של עמנו ומדינתנו במאה השנים האחרונות. סיפורה של הציונות. סיפור של אנשי רוח ומעשה אשר אימצו לעצמם את המשנה הידועה במסכת אבות: "במקום שאין אנשים השתדל להיות איש". ובחרו להעז ולהתמיד, ולבסוף - הצליחו. כך הוקמה מדינת ישראל.

לעיתים נדמה לי כי משפט זה הוא מעין מצפן אשר ניתן לדורות, הטומן בחובו דרישה מאיתנו לדבוק בו. ההצלחה אינה מגיעה בקלות או בחינם. מדינת ישראל תמשיך להתקיים ולשהשגה אך ורק אם

ניצמד למשנתו של בן גוריון - נעז ונתמיד. רק כך נמשיך להיות "אומת הסטראט־אפ", להחזיק בצבא חזק אשר ניתן להתפאר בו ולהיות אור לגויים בכל הנוגע להתפתחותנו כמדינה.

כאנשי צבא, חיילים ומפקדים כאחד, חובה מוסרית זו מוטלת עלינו עוד יותר. אנו החלוצים, המשמשים דוגמה אישית בעבור אזרחי המדינה. אנחנו נדרשים להעז, להיות מקוריים, חדשניים, בעלי אומץ לחלום ולנסות. אנו נדרשים לעבודה קשה, יום יומית וסיזיפית, אך הכרחית. זו שתוביל את צה"ל להצלחה, זו שתוביל את המדינה להצלחה. בנה של מרים פרץ, אוריאל פרץ ז"ל, שהיה לוחם ומפקד בגולני היטיב לתאר במילים שאמר עם סיום קורס הקצינים: "אנחנו ראוים לכך. אנחנו נשנה את המדינה הזאת, אם נרצה או לא נרצה."

כל אחד מאיתנו לחוד וכולנו יחד, בבחינת השלם הגדול מסך חלקי, יכולים להוביל תהליכים גדולים והצלחות כבירות אם רק נרצה בכך. רובין שארמה כתב באחד מספריו "אם אתה חושב שאתה קטן מכדי להשפיע, נסה לישון כשיש יתוש בחדר." עלינו לאחד כוחות ולהפנים שזה בידיים שלנו. הצלחתנו היא הצלחת המדינה. הצלחת המדינה היא הצלחתנו.

תעזו, תתמידו, תצליחו.

"הַדְבַּר הָאֶחָד־עֶשֶׂר, 'לֹא תִשְׁתַּנֶּה'
וְהַדְבַּר הַשֵּׁנִים־עֶשֶׂר, 'הִשְׁתַּנֶּה, תִּשְׁתַּנֶּה'."
(יהודה עמיחי)

כוחו של צה"ל טמון בשונות הדעות של אנשיו ובאחדות הפעולה של הלוחמים בשורותיו, כנדרש מצבאה של מדינה דמוקרטית. מנהיגות המאפשרת ריבוי דעות היא המפתח לעצמאות מחשבתית שמביאה את אנשינו לגלות יוזמה, יצירתיות וגמישות, ההכרחיות בעולם שבו הדבר הקבוע היחיד הוא השינוי. פיקוד נחוש שמניע שיתוף פעולה הוא שמפיח את רוח הלחימה במפרשים.

צה"ל נדרש להשתנות, אך גם לשמור על ליבתו הערכית. עליו המפקדים מוטלת האחריות לפתח חשיבה ביקורתית ולטפח את האומץ להבעת דעה בקרב אנשינו, מכיוון שהם המפתח למילוי שליחותנו: שמירה על ביטחונה ועל עצמאותה של מדינת ישראל.

הבטחת קיום האומה עומדת במבחן בכל דור ודור. גזרות, הגבלות ואיומים על עצם קיומו תבעו מעמנו שמירה על תבנית נוף מולדתו תוך הסתגלות למציאות המשתנה. שימור זהות, אמונה וערכים מצד אחד, תוך יצירת תרבות של פתיחות, השתנות וחדשנות מן הצד האחר, הפכו לשני תהליכים קריטיים להישרדות ולשגשוג. **שימור והשתנות, תנאים הכרחיים שאחד מהם לבדו אינו מספיק להמשך קיומנו, הגיעו לנקודת שיא בה' באייר התש"ח. גורל האומה הופקד בידי צה"ל, אז כמו היום, נושא הלפיד של החברה הישראלית.**

בימים אלו אנו מציינים 72 שנים להקמתה של מדינת ישראל. לוחמי צה"ל היום הם ממשיכי הדרך בשרשרת דורות ארוכה שהחלה כאשר לוחמי דור תש"ח, מייסדי הארץ, לחמו את קרבותיהם הראשונים של המדינה והניחו את היסודות למדינה שלנו היום. להיות לוחם בצה"ל ובחטיבת גולני זוהי מחויבות למורשת המפוארת, השזורה בכל מלחמות ישראל, זוהי מחויבות לקוד האתי ולמצפן הערכי, זוהי מחויבות למדינת ישראל ויותר מכול - מחויבות לרוח. רוח לחימה חסרת מעצורים, רוח שהיא מקור לעוצמה ולהאווה, סמל ומופת להקרבה, לשליחות ולציונות.

בנימה אישית, כדור שלישי לניצולי שואה, כאדם שנשוי לנצח ללוחמי דור תש"ח שחירפו נפשם במלחמת השחרור וכמי שלחם לצד חברים ואחים לנשק שלא שבו מן הקרב, יום העצמאות הוא בעבורי חג משמעותי ומרגש אשר ממחיש יותר מכול את חשיבות עצם קיומה של מדינת ישראל, עוצמתם ורוחם של אנשיה והמחיר היקר שאנו משלמים בעבודה!

עד הניצחון!

במשך 72 שנות קיומה של מדינת ישראל חיילי צה"ל ומפקדיו פועלים למען ההגנה על המולדת ושמירה על ביטחון אזרחיה. סיפורי הקרבות הפכו לזיכרון הקיבוצי שלנו כעם ובהם רגעים מכוננים ותמונות ניצחון חשובות שנחקקו לדורות, כמו הנפת הדגל בכיבוש העיר אילת - "אום רשרש" במלחמת העצמאות; כיבוש תל פאחר ברמת הגולן במלחמת ששת הימים; דרך שחרור החרמון, "העיניים של המדינה", במלחמת יום הכיפורים; כיבוש מוצב הבופור במלחמת לבנון הראשונה; הלחימה בבינת ג'בל במלחמת לבנון השנייה ועד למבצע האחרון בעזה "צוק איתן". בכל אחד מהקרבות הללו הפגינו לוחמי צה"ל אומץ לב, איתנות ובעבודה.

תארו גילויים "רוח" אותם
הרגשתם / בהם פגשת
בשירותכם הצבאי?

מהי הרוח המיוחדת של צה"ל
מבחינתכם?

מתי בתקופה האחרונה
הרגשתם שאתם /
שהיחידה מביאה
לידי ביטוי רוח מיוחדת?

מה צא פגשם

ליל חניה
מילים: נתן אלתרמן
לחן: יעקב רוזנבלום

הפגיד
עוללה
הפגנה

תן לשים את הראש על דיונה

מילים: אסי דיין
לחן: נפתלי אלטר

